

ВЕКТОРИ ТА МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Демчишин Ярослав Михайлович

аспірант ОНП «Публічне управління та адміністрування»,

асистент кафедри дитячих інфекційних хвороб

Західноукраїнський національний університет,

Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова, Україна

Маципура Максим Вікторович

здобувач ОП «Публічне управління та адміністрування»

магістерського рівня вищої освіти

Західноукраїнський національний університет, Україна

Науковий керівник: Монастирський Григорій Леонардович

доктор економічних наук, професор, професор кафедри

менеджменту, публічного управління та персоналу

Західноукраїнський національний університет, Україна

Система охорони здоров'я у сучасному світі зазнає динамічних змін в умовах трансформаційних впливів суспільства [5]. Міжнародний досвід формування механізмів та реалізація функціонування цих механізмів у системі охорони здоров'я імплементується у визначенні та формулюванні національних стратегій розвитку систем охорони здоров'я, беручи до уваги аналітичні показники Всесвітньої організації охорони здоров'я щодо ефективності діяльності різноманітних підсистем, наприклад: інтегральний індекс тривалості та якості життя, витрати на охорону здоров'я та % ВВП, а також щорічні динамічні зміни даних параметрів та інші. Поряд із тим, міжнародні моделі систем охорони здоров'я та моделі медичних послуг територіальних громад інших країн на сучасному етапі характеризуються наступними ознаками, а саме: орієнтація на споживача, комерціалізація медичних послуг, співвідношення між лікувально-профілактичними закладами державної та приватної форм власності, домінування позабюджетного фінансування, фінансова автономія лікувальних закладів, солідарна корпоративність, у тому числі імплементація державного страхування, формування пакетів гарантованих державою безкоштовних медичних послуг, унормування ціноутворення сектору, розробка інтегральних стандартів якості медичних послуг, формування функціонального балансу між ринковими та державними сферами регулювання, децентралізація системи управління сектором, тотальна комп'ютеризація управлінських процесів на всіх ланках діяльності галузі [1]. Поряд з тим, в Україні у 2023 році публічна політика у галузі охорони здоров'я зазнає трансформаційного впливу, реформування, реструктуризації та динамічних змін у період ведення активних військових дій на території територіальних громад з урахуванням міжнародних практик, метою яких є покращення якості життя жителів територіальних громад, а, відповідно перед управлінцями різних рівнів формулюється питання щодо розробки інноваційних механізмів щодо її реалізації [7].

Процес системного трансформування та змін системи охорони здоров'я в Україні в умовах актуальної ситуації сьогодні, а саме у період ведення воєнних дій,

модифікація економічної моделі, формування ринкових відносин у галузі, імплементація законодавчої бази, яка регулює функціонування сфери охорони здоров'я, обумовили новий формат економічних відносин, які індукують зародження та вдосконалення конкурентного ринкового середовища серед надавачами медичних послуг, а це у свою чергу – формує необхідність для оптимізації структури і балансу у системі охорони здоров'я через призму аналізу індикаторних параметрів в системі публічного управління галуззю. Вдосконалення системних параметрів та характеристик під час запровадження заходів антикризового менеджменту лікувально-профілактичними закладами у період виникнення можливих загроз та надзвичайних станів повинно бути пріоритетним, адже даний комплекс заходів закріплює право кожного мешканця територіальної громади на отримання медичного обслуговування, в тому числі й під час ведення активних бойових дій. Поряд з тим, виникла важка проблема із тимчасово переміщеними особами, біженцями, які змінили місце проживання у зв'язку із окупацією їхніх територіальних громад, а відповідно – система охорони здоров'я України зазнала впливу нового навантаження. Саме тому, під впливом військових дій формується значна невизначеність у організаційних засадах системи охорони здоров'я, реструктуризація пакетів надання медичних гарантій лікувально-профілактичним закладам від Національної служби здоров'я України, оптимізація фінансування галуззі, у комплексі актуалізує потребу в проведенні системного аналізу та пошуку шляху до формування оптимальних механізмів реалізації публічної політики у сфері охорони здоров'я.

Реалізація цілей, завдань та розробка нових механізмів реалізації публічної регіональної політики у сфері охорони здоров'я в реаліях сьогодення повинні базуватися на наступних методах, а саме: організаційно-правові, економічні та соціальні. Перша група методів, які розкривають сутність реалізації публічної політики охорони здоров'я, включає розробку регламентуючих документів, які регулюють функціонування галузі та її організаційну структуру. Сутність економічних методів полягає у проведенні системних комплексних аналізів, результати яких будуть інтегруватись у процес прийняття управлінського рішення, яке визначатиме вектор реалізації політики у територіальній громаді (наприклад, економічні методи будуть реалізованими у форматі аналізу поточної ситуації, розкриття актуальних регіональних проблем галузі, формування оперативних цілей та завдань, виконання та реалізація поставлених завдань, формування комплексних програм, які спрямовані на модернізацію системи охорони здоров'я територіальної громади). Соціальні методи направлені на вивчення та аналіз інформаційної складової мешканців територіальної громади з подальшою експертною оцінкою отриманих даних стосовно реалізації публічної політики охорони здоров'я.

Стратегічна складова публічної політики розвитку охорони здоров'я територіальної громади повинна оперативно оновлюватись за участю органів державної влади та громадськості відповідно до реалій сьогодення з метою реалізації найбільш важливих рішень для суспільства. Стратегічне планування вектору розвитку публічної політики охорони здоров'я визначає тип і напрям розвитку системи охорони здоров'я, індукує переходу на новий рівень, що приведе до покращення якості життя громади. [6] В основу публічної політики галузі на даному етапі покладено критично оновлений досвід територіальних громад, національний та міжнародний досвід функціонування та розвитку систем охорони здоров'я. Публічна політика розвитку повинна передбачати інтегральну співпрацю сектору охорони здоров'я із іншими секторами економіки територіальної громади, доповнювати та розкривати їхню сутність на принципах підтримки, конструктивного

підходу для покращення показників якості та добробуту мешканців територіальної громади, якості їхнього здоров'я. Поряд з тим, модель державно-приватного партнерства набуває дедалі широкого використання у галузі, дозволить покращити ситуацію в системі охорони здоров'я за рахунок оптимізації витрат, збільшення фінансування галузі і створення умов для технологічного прориву, розвитку, інноваційних технологій і стрімкого зростання в галузі у територіальних громадах. Концептуально, це зміцнить ресурсну базу охорони здоров'я у територіальних громадах та ініціює створення оптимального економічного клімату та хороші передумови для залучення інвестицій у розвиток громад [2].

У системі публічної політики охорони здоров'я територіальних громад такі аспекти, як: пріоритет поточних завдань над стратегічними, формування недосконалого ресурсного забезпечення заходів та цільових програм, реалізація у визначенні цільової функції публічної політики територіальної громади із використанням галузевого підходу тощо, повинні бути переглянутими з оптимальних тенденцій сучасності.

Підсумувавши вищенаведені факти, варто зазначити, що публічну політику у сфері охорони здоров'я територіальних громад, потрібно розглядати як систему цінностей, цілей і обумовлену даними аспектами сукупність соціально-економічних, правових, організаційних, методичних заходів органів влади та інших суб'єктів, що виражають інтереси жителів територіальних громад, які спрямовані на функціональне та органічне вдосконалення системи охорони здоров'я громади з урахуванням особливостей стратегічного потенціалу громади та регіону у цілому. Реалізація механізмів, які впливають на формування публічної політики системи охорони здоров'я та її підсистем у межах територіальної громади реалізується через наступні функції: управлінську (координаційне регулювання та управління розвитком охорони здоров'я військовими адміністраціями, оптимізація мережі лікувально-профілактичних закладів, наукових установ, формування кадрового резерву та кадрового потенціалу в умовах ведення активних військових дій); інтеграційну (забезпечення постійними можливостями для вдосконалення та оновлення системи охорони здоров'я територіальних громад); мобілізаційна (формування аспектів стратегічного планування у рамках функціонування структурних елементів системи охорони здоров'я з метою мобілізації та агрегації ресурсного потенціалу для досягнення соціальних ключових цілей громади); теоретико-ідеологічна (формування векторів розвитку системи в умовах надзвичайних ситуацій, швидке реагування на зміну умови, вироблення концепції розвитку охорони здоров'я територіальної громади та ін.). Система цінностей, яка формується публічною політикою охорони здоров'я повинна доповнювати систему цінностей територіальної громади та виходити із неї, а особливо у екстрених, надзвичайних та військових ситуаціях динамічно змінюватись та відповідати сучасним тенденціям. Базова система цінностей, на яких регламентована публічна політика охорони здоров'я територіальної громади, сформована наступними концепціями: право людини на здоров'я, захист від інфекційних хвороб, отримання якісного медичного обслуговування у закладах та установах територіальної громади (адміністративний апарат територіальної громади повинен створювати такі умови, в яких кожен може бути максимально здоровим, захищеним та мати своє реалізоване право на отримання якісних медичних послуг та впливати на їх контроль); інвестування у збереження здоров'я мешканців територіальної громади, створення оптимального мікро- та макро- середовища для підтримки і покращення здоров'я мешканців громади (надання пріоритету превентивним та профілактичним заходам,

тобто політика охорони здоров'я територіальної громади повинна бути спрямованою із валеологічних підходів), доступність до медичних послуг (забезпечення територіальної доступності до спеціалізованої, високоспеціалізованої медичної допомоги, комп'ютеризація даних етапів, уникнення бюрократичних моментів у процесі надання допомоги, електронізація усіх складових та етапів) та інші. Організаційний процес формування публічної політики охорони здоров'я у територіальних громадах є багатоетапним, а саме: ініціювання політики та перегляд існуючих концептів; організація, реалізація та запровадження процесів моніторингу політики; впровадження політики; розробка системи контролю, уніфікованого оцінювання політики з метою подальшого впливу коригування та регулювання складових політики. Відповідно поставлених цілей розробляються механізми, формуються стратегічні напрямки, які визначають оптимальну концепцію функціонування системи охорони здоров'я територіальної громади в умовах військових дій, а саме: реструктуризація бюджетів лікувально-профілактичних закладів, формування багатoproфільних лікувально-профілактичних закладів у системі охорони здоров'я територіальної громади, оптимізація фінансової та економічної діяльності системи охорони здоров'я територіальної громади, покращення кадрового потенціалу, формування кадрового резерву та його вдосконалення. Запропоновані заходи можуть мати довгостроковий стратегічний характер, однак в умовах динамічних змін обставин у суспільстві (наприклад, активізація міграційних процесів, ведення військових дій, окупація територій та інші), органи, які реалізують державну політику у цілому повинні забезпечувати оперативне реагування на зміни у функціонуванні системи.

Варто звернути увагу, що глобальні процеси й тренди (наприклад, війна, природні катаклізми, надзвичайні стани, біологічна небезпека, економічна криза та інші) впливають на усі аспекти формування публічної політики у сфері охорони здоров'я, у тому числі, формуючи новий погляд на проблеми, розробляючи нові механізми й практики для транснаціонального вирішення даних проблем. Фундаментальні зовнішні фактори, які визначають глобальну політику сьогодні, матимуть вагомий вплив на формування державного й приватного сектору медичної сфери на національному, регіональному рівнях, а також й на рівні територіальних громад.

Серйозні демографічні зрушення, погіршення інтегральних показників, які впливають на якість життя населення та систему економічного розвитку, соціальні здобутки певних країн у різних галузях, погіршення умов навколишнього середовища, оптимізація технологічних розробок та інноваційної діяльності, вплив зовнішніх конфліктів та війн, формування ядерної загрози, які виникли внаслідок російської агресії, прямо впливають на якість життя мешканців територіальних громад України та перешкоджають формуванню прогресивної публічної політики системи охорони здоров'я, адже система охорони здоров'я зазнає інтенсифікованого навантаження в умовах сьогодення [4].

Цифровізація управлінських процесів, використання медичних інформаційних систем, які інтегрують дані жителів територіальних громад, покращують звітність, дають можливість комплексно здійснювати управління лікувально-профілактичними закладами (наприклад, використання медичної системи DocDream), імплементація телемедичних технологій, широке використання смарт технологій повинні покращити реалізацію публічної політики у сфері охорони здоров'я для жителів громад в умовах сьогодення. Поряд з тим, з урахуванням усіх наявних розробок, сьогодні не функціонує універсальна інтегрована система

контролю за якістю показників здоров'я населення територіальних громад, та в Україні, зокрема. На даному етапі повноцінно функціонує лише електронна система з питань охорони здоров'я (ЕСОЗ) до функціоналу якого інтегрованими є велика кількість медичних інформаційних систем з різноманітним операційним функціоналом.

Підсумувавши, можемо зробити висновки, що комплексне управління ресурсами територіальної громади, аспекти інноваційного та антикризового менеджменту галузю, модернізація та мобілізація наявних ресурсів, формування комплексних взаємовідносин між територіальними громадами та міжнародними фондами, організаціями, отримання грантів для регіонального розвитку, тощо, розглядаються провідними міжнародними організаціями, як важливі концептуальні стратегії для процесів успішної реалізації соціальної мобілізації, що є важливою й для реалізації публічної політики охорони здоров'я, яка є важливою для збереження здоров'я нації. На сьогоднішньому етапі розвитку національної публічної політики охорони здоров'я залучення територіальних громад і громадськості варто розглядати як базову концепцію для ініціації реформ системи охорони здоров'я, акцентуючи увагу, що участь громадськості потрібно розглядати та брати до уваги, розуміючи контекстну ініціативність процесу змін станом громадянського суспільства у цілому [3].

Список використаних джерел:

1. Демчишин, Я., & Монастирський, Г. (2021). Контроль якості в закладах охорони здоров'я України у період пандемії COVID-19. Збірник наукових праць SCIENTIA. URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/scientia/article/view/8892>.
2. Пархоменко-Куцевіл, О. (2022). Форсайт у системі державного управління у сфері охорони здоров'я України в умовах пандемії: теоретичні засади. Державне управління, (1 (11)), 166-185.
3. Семигіна, Т. (2014). Участь громад в охороні здоров'я: порівняння світового та українського досвіду. Політичні науки (85), 314-318.
4. Чальцева, О. М., & Швець, К. А. (2022). Сучасні фактори впливу на глобальну публічну політику. Політичне життя, 62-70.
5. Чорний, О. В. (2020). Державна політика трансформації системи охорони здоров'я як фактор соціальної та економічної стабільності у період пандемії COVID-19 в Україні. Вчені записки ТНУ імені ВІ Вернадського. (Серія: Державне управління), 31(70), 108-112.
6. Шкільняк, М., Желюк, Т., Дудкіна, О., Жуковська, А., & Попович, Т. (2022). Управління закладами охорони здоров'я: виклики та перспективи. Вісник Економіки, (4), 225-233.
7. Gilbert, F., Denis, J. L., Lamothe, L., Beaulieu, M. D., D'amour, D., & Goudreau, J. (2015). Reforming primary healthcare: from public policy to organizational change. Journal of Health Organization and Management, 29(1), 92-110.